

Κάποτε της Άγια-Κυριακής, η θεία-Μαρίκα προσφέρει αβραμιά φιλοξενία στους προσκυνητές (Αρχείο Μιχαήλ Δούνια).

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

Με πολύ ενθουσιασμό υποδέχθηκαν οι συνδρομητές της εφημερίδας το προηγούμενο φύλλο. Λάβαμε πολλά συγχαρητήρια τηλεφωνήματα και ηλεκτρονικές επιστολές από Κρεμαστιώτες, κυρίως κατοίκους αλλοδαπής, που λαχταρούσαν να αποκτήσουν μια επαφή με το χωριό, ύστερα από σχεδόν 1,5 έτος αδυναμίας επισκέψεων. Δυστυχώς ως Συντακτική Επιτροπή δεν μπορέσαμε να τηρήσουμε την υπόσχεση που είχαμε δώσει στο προηγούμενο φύλλο για έκδοση ενός φύλλου λίγο πριν το Πάσχα, ερχόμαστε τώρα να πιάσουμε ξανά το νήμα.

Η ΕΘΝΙΚΗ επέτειος της 25^{ης} Μαρτίου ανεμένετο με πολύ ενθουσιασμό από όλους τους Έλληνες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Γης, λόγω της φετει-

νής 200ής επετείου από την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης. Η πανδημία είχε ως αποτέλεσμα την ακύρωση των προγραμματισμένων επετειακών εκδηλώσεων και την υιοθέτηση ενός λιτού εορτασμού. Στην Κρεμαστή βρέθηκαν εκείνην την ημέρα οι μόνιμοι κάτοικοι, μαζί με λίγους επισκέπτες από την Αθήνα. Συμμετείχαν ευλαβικά στη Θεία Λειτουργία και κατά την απόλυση μετέβησαν στο προαύλιο της Εκκλησίας της Παναγίας για την τέλεση της Δοξολογίας, την κατάθεση στεφάνων από τον Πρόεδρο της Τοπικής Κοινότητας κ. Ιωάννη Αρκούδη και το Σύλλογο Κρεμαστιωτών Λακωνίας Ο ΕΛΑΤΟΣ. Στο τέλος, οι παριστάμενοι έψαλλαν τον Εθνικό Ύμνο με συγκίνηση. Από τους τηλεοπτικούς δέκτες όλοι παρακολουθήσαμε τη μεγάλη στρατιωτική παρέλαση στην Αθήνα, όπου συμμετείχε ως στρατιώτης της Προεδρι-

κής Φρουράς των Ευζώνων ο Παναγιώτης Μανιατάκος, εγγονός του Εμμανουήλ Λάββα και της Ελένης Μανιατάκου-Παρδάλη.

ΠΑΡΟΜΟΙΟ ΚΛΙΜΑ επικράτησε και στον εορτασμό του Πάσχα. Κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδος, τελέσθηκαν οι ακολουθίες με τη συμμετοχή ελάχιστων πιστών. Τα περιοριστικά μέτρα είχαν ως αποτέλεσμα να μην πραγματοποιηθούν οι δύο πομπές τη Μεγάλη Παρασκευή, ήτοι μετά την Αποκαθήλωση και στον Επιτάφιο. Η μη τήρηση του παραδοσιακού Τυπικού της Μεγάλης Εβδομάδος ενδεχομένως για έκτακτους λόγους πέρσι και φέτος να παρίσταται δικαιολογημένη, ο σε κάθε άλλη συγκυρία παραμερισμός του, ωστόσο, πρέπει να αποφεύγεται.

ΚΑΤΑ ΤΗ Διακαινίστιμο Εβδο-

μάδα, είχαν την τιμητική τους τα εξωκλήσια μας. Λειτουργήθηκαν με τη σειρά, ο Άν Γιώργης, ο Άν Θανάσης και ο Άν Γιάννης. Η χαλάρωση των μέτρων κυκλοφορίας ως προς τις υπερτοπικές μετακινήσεις έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς πατριώτες, αφού εόρτασαν το Πάσχα στην κύρια κατοικία τους να επισκεφθούν το χωριό και να προσκυνήσουν στα εκκλησάκια μας. Στην πανηγύρη του Άν Θανάση συμμετείχε και ο Αρχιμανδρίτης π. Σεραφείμ Κοσμάς, όπως κάθε χρόνο. Το πανηγύρι του Άν Γιάννη περιορίστηκε στο εκκλησιαστικό του μέρος, χωρίς να ακολουθήσει το άλλοτε οργανωμένο υπαίθριο γλέντι. Πολλές πάντως οικογένειες είχαν φέρει μαζί τους τρόφιμα και απήλαυσαν την εξοχή στο Λαμποκάμι.

ΣΙΣ 21/05 τιμήθηκε η μνήμη των Αγίων Κωνσταντίνου

και Ελένης στον περικαλλή ναό του Αγίου Κωνσταντίνου. Ο ναός του αγ. Κωνσταντίνου τελεί υπό ανακαίνιση, οι εικόνες που φιλοξενούσε συντηρούνται από ειδικό συντηρητή, όπως εκ των υστέρων πληροφορηθήκαμε, ενώ και στο τέμπλο πραγματοποιήθηκαν εργασίες συντήρησης. Ο Άγιος Κωνσταντίνος αποτελεί μνημείο για το χωριό μας, συνδέεται με την πρόσφατη ιστορία μας και με τη συμβολή του χωριού μας στην Ελληνική Επανάσταση, αποτελεί την τελευταία εικόνα του χωριού, όταν φεύγουμε και την πρώτη όταν το επισκεπτόμαστε.

ΚΑΤΑ ΤΑ τέλη Μαΐου ανακοινώθηκαν και οι νέες αντικειμενικές αξίες, που θα ισχύουν από 01/01/2022. Η αντικειμενική αξία της γης στην Κρεμαστή αυξήθηκε από 600€/τμ στα 650€/τμ.

Συνέχεια στην σελίδα 2

Όλοι μαζί και αυτό το καλοκαίρι (Αρχείο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλη).

Συνέχεια από την σελίδα 1

ΣΤΙΣ 07/07 η οικογένεια Ξαστερούλη δέχθηκε τους προσκυνητές στο ιδιωτικό ναό της Αγίας Κυριακής ανάμεσα Κρεμαστής και Μαριού. Μετά την απόλυση προσέφεραν ψητό κρέας και εδέσματα, πιστοί στις επαγγελίες των κτητόρων, Θεόδωρου και Μάρικας Ξαστερούλη.

ΣΤΙΣ 09/07 επισκέφθηκε το χωριό κλιμάκιο ιατρών και νοσηλευτών του Νοσοκομείου Μολάων, για τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων με τη μέθοδο της τηλεϊατρικής, Πρόκειται για μια μέθοδο ιατρικής εξέτασης που αξιοποιεί τη συνεργασία του αγροτικού ιατρού με ιατρούς ειδικοτήτων που βρίσκονται κατά τη διάρκεια της εξέτασης μακριά από τον τόπο όπου πραγματοποιείται. Με αυτόν τον τρόπο, ο εξεταζόμενος δύναται να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες ιατρικής συνδρομής και ιατρών με ειδικότητα, χωρίς να χρειάζεται να μεταβαίνει στους Μολάους.

ΣΤΙΣ 20/07 εορτάστηκε ο Προφήτης Ηλίας στο γραφικό εξοχικό του. Έγινε πάνδημος εορτασμός, μιας και τον Ιούλιο, μετά το κλείσιμο των σχολείων, κατέφθασαν μαζικά πολλοί πατριώτες από τα γύρω χωριά, την Αθήνα, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και τον Καναδά.

ΣΤΙΣ 26/07 και τις 27/07 είχαμε τον εορτασμό της μνήμης της Αγίας Παρασκευής και του Αγίου Παντελεήμονος. Η Θεία Λειτουργία της Αγίας Παρασκευής τελέστηκε στον Άγιο Κωνσταντίνο ενώ του αγίου Παντελεήμονος στον Άγιο Νικόλαο, όπως συνήθιζεται. Η οικογένεια Αλέκου Παυλάκη προσέφερε κάθε χρόνο Αρτοκλασία, μιας και ο άγιος είναι προστάτης των αρτοποιιών.

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ ΣΤΟ τέλος του μηνός Ιουλίου. Αναμέναμε ένα καλοκαίρι χωρίς τους πατριώτες του εξωτερικού, στενάχωρο, εντός των πλαισίων του κορωνοϊού. Πράγματι, φέτος οι Σύλλογοι Κρεμαστιωτών Αττικής «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ» και Λακωνίας «Ο ΕΛΑΤΟΣ» ανηκοίνωσαν ότι δεν θα πραγματοποιηθούν πανηγύρια μιας και η Κυβέρνηση κατόπιν συστάσεων του ΕΟΔΥ επιτρέπει μεν τα πανηγύρια, απαγορεύει δε το χορό. Ωστόσο, και αρκετοί γάμοι και βαπτίσεις γίνονται στο χωριό, με σεβασμό στα μέτρα περιορισμού της πανδημίας και ο Δήμος Ευρώτα έχει ανακοινώσει Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών στην κάτω πλατεία στις 21/08 και περί ώρα 20.30. Επιθυμούμε να ευχηθούμε σε όλους τους αναγνώστες μας Καλό Καλοκαίρι και Καλές Διακοπές είτε βρίσκονται στο χωριό είτε μακριά από το χωριό! ■

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΚΑΝΗΣ

ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ
 ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
 ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ
 ΑΤΤΙΚΗΣ «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ»

Επιμέλεια σύνταξης:
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΟΥΝΙΑ

«Πηγή Φωτογραφιών»
 Αρχείο **Μιχαήλ Δούνια**

Γράμματα στέλνονται στις
 ηλεκτρονική διεύθυνση:
 nikosfix@gmail.com

Κείμενα προς δημοσίευση
 στέλνονται στον κ. **ΝΙΚ. ΔΟΥΝΙΑ**
 Ηρακλείου 78-ΤΚ 12243
 ΑΙΓΑΛΕΩ - ΑΘΗΝΑΙ

Τηλέφωνα επικοινωνίας:

Αντώνης Ταμβάκος
 6946310310

Νίκος Βροχίδης
 6972888966

Γιάννης Παπαμιχαλόπουλος
 6982549549

Στέλλα Παρδάλη
 6942663727

Νίκος Δ. Παρδάλης
 6977985556

Λένα Τραπεζόντα
 6973796145

Χρήστος Γκλιάτης
 6948042385

Γιάννης Παυλάκης
 6974047047

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
 ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ CDI Α.Ε.
 Κουρτίδου 153, Αθήνα

Τηλ. 210 2533252, www.cdi.gr

Τα δημοσιεύσιμα άρθρα εκφράζουν
 τη γνώμη των αρθρογράφων τους,
 οι οποίοι ευθύνονται για
 το περιεχόμενο τους.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2021

ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΕΛΗ Σεπτεμβρίου-αρχές Οκτωβρίου 2021 πρόκειται να διεξαχθεί Εθνική Απογραφή Πληθυσμού και Κτηρίων. Πρόκειται για μια ευκαιρία να απογραφεί στο χωριό μας πληθυσμός τουλάχιστον 300 ανθρώπων, προκειμένου 1. Να σχηματισθεί στις επόμενες αυτοδιοικητικές εκλογές τριμελές κοινοτικό συμβούλιο της ΤΚ Κρεμαστής. 2. Να εξαναγκασθούν οι κεντρικές, οι περιφερειακές και οι αυτοδιοικητικές αρχές ότι θα πρέπει να κατευθύνουν στην Κρεμαστή κονδύλια των προϋπολογισμών τους που αναλογούν σε χωριό τουλάχιστον 300 κατοίκων.

ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ στο χωριό κατά τα τέλη Σεπτεμβρη δεν νομίζω να μην είναι καλή ιδέα! ■

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΚΑΝΗΣ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΑΤΙΝΑ ΔΟΥΝΙΑ

ΕΦΥΓΕ ΑΠΟ ΚΟΝΤΑ μας η αγαπημένη όλων μας Ματίνα Δούνια.

Ήταν ένας άνθρωπος γλυκός και τρυφερός. Η καλοσύνη της ήταν απύθμενη δεξαμενή. Πάντα με το γέλιο της και τον καλό της λόγο.

Πρωτιέρα στους χορούς και τα γλέντια, γέμιζε με την παρουσία της το χώρο.

Θα μας λείψεις πολύ, Ματινάκι!

Καλό Παράδεισο!

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΤΡΑΤΑΚΟΥ-ΔΟΥΝΙΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΑΡΘΡΑ και φωτογραφίες προς δημοσίευση, όπως και τα ονόματα των επιτυχόντων στις Πανελλαδικές Εξετάσεις 2021, στο επόμενο φύλλο της εφημερίδος παρακαλούνται να αποσταλούν στην ταχυδρομική διεύθυνση Νικόλαος Καλκάνης-Ηρακλείτου 78- ΤΚ 12243 Αιγάλεω ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση nikosfix@gmail.com μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 2021.

Κατά την περίοδο της πανδημίας τροποποιήθηκε ο νόμος που απαιτούσε δημοσίευση σε ημερήσια εφημερίδα αγγελίας γάμου ως όρου για την έκδοση άδειας γάμου. Πλέον επιτρέπει ο νόμος δημοσίευση σε οποιαδήποτε εφημερίδα επιλέξουν οι μελλόνυμφοι. Επομένως, η εφημερίδα μας επιτρέπεται εγκύρως να δημοσιεύει αναγγελίες γάμου. Μελετάται ο τρόπος για το πώς θα καθίσταται αυτό ευχερές, δεδομένου ότι εκδίδονται μόλις 3 φύλλα το χρόνο και θα επανέλθουμε με νεότερη ανακοίνωση, κατόπιν επικοινωνίας με το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου. Αν κάποιος πάντως επιθυμεί στο φύλλο του Δεκεμβρίου να δημοσιεύσει αναγγελία γάμου, να αποστείλει σχετικό email στην ηλεκτρονική διεύθυνση nikosfix@gmail.com. ■

Κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

- **Κατά τα μέσα Μαρτίου** γεννήθηκε στην Αθήνα το τέκνο του Παναγιώτη Γρηγ. Πουλάκη και της συζύγου του.
- **Κατά τις αρχές Ιουνίου** γεννήθηκε στη Νέα Υόρκη το δεύτερο τέκνο του Ιωάννη Γκούζου, εγγονού του Αναστάσιου και της Καλομοίρας Δρίβα, που είναι κοριτσάκι.
- **Στις 19 Ιουλίου** γεννήθηκε στην Αθήνα η κόρη του Νίκου Δημ. Παρδάλη και της συζύγου του, Ευγενίας Βέττου.
- **Τον Ιούλιο** γεννήθηκαν στη Σπάρτη τα δίδυμα τέκνα-αγόρια του Δημήτριου Αντ. **Πουλάκη και της συζύγου του.**

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

- **Στις 05 Ιουνίου** τελέσθηκε στην Απιδιά Λακωνίας η βάπτισμα του γιου του Δημήτριου Τζάκα του Γεωργίου Δήμου Τζάκα και της συζύγου του.
- **Στις 27 Ιουνίου** τελέσθηκε στον Άλιμο Αττικής η βάπτισμα του γιου του Αντώνιου Μ. Δούνια και της συζύγου του, ο οποίος και έλαβε το όνομα Αναστάσιος.

- **Στις 04 Ιουλίου** τελέσθηκε στην Αθήνα η βάπτισμα της κόρης της Στέλλας Αναστ. Παρδάλη και του συζύγου της.

- **Στις 31 Ιουλίου** τελέσθηκε στο Ναό του Προφήτη Ηλία στην Κρεμαστή η βάπτισμα του τέκνου του Ιωάννη Κων. Παπαμιχαλόπουλου και της συζύγου του Ιωάννας Παπαγεωργίου.

- **Στις 08 Αυγούστου** τελέσθηκε στη Μεταμόρφωση Λακωνίας η βάπτισμα του γιου της Παναγιώτας Τιμ. Καλκάνη και του συζύγου της, κ Ripry.

Συγχαρητήρια στους ευτυχείς γονείς.

ΓΑΜΟΙ

- **Στις 23/05** τελέσθηκε στον ΙΝ Αγίου Δημητρίου Libertyville Illinois των ΗΠΑ ο θρησκευτικός γάμος της Παναγιώτας Τιμ. Καλκάνη μετά του κ Ripry, Δικαστού.
- **Στις 05/06** τελέσθηκε στον ΙΝ Παναγίας Χρυσοφτίτισσας στη Μονεμβασία ο γάμος του Χρήστου Κων. Καλκάνη μετά της Γεωργίας Μουστάκα.
- **Στις 12/06** τελέσθηκε στον

ΙΝ Αγ. Δημητρίου Concord ο γάμος του George Pappas, γιου του Michael Pappas (Μιχαήλ Παπαμιχαλόπουλου), Προέδρου του Διαθρησκευτικού Συμβουλίου του San Fransisco, μετά της συζύγου του Nicole.

- **Στις 17/07** τελέσθηκε στον ΙΝ Αγίας Τριάδος Απιδέας ο γάμος της Μαρίας Κυρανάκη μετά του Μιχάλη Σαρμπάνη.

- **Στις 24/07** τελέσθηκε στον ΙΝ Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κρεμαστής ο γάμος του Παναγιώτη Δημ. Δρίβα μετά της Κλεοπάτρας Μαρίας Μαρκίδη.

- **Στις 24/07** τελέσθηκε στο Κυπαρρίσι ο θρησκευτικός γάμος της Αναστασίας, κόρης του Χρήστου Γκιουζέλη.

- **Στις 31/07** τελέσθηκε στον ΙΝ Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κρεμαστής ο γάμος της Μαρίας Παν. Κοσμά μετά του Άγγελου Φετούλη.

- **Στις 21/08** τελέσθηκε στον ΙΝ Ταξιαρχών Νιάτων ο γάμος της Παναγιώτας Βίλλια του Ιωάννη και της Αικατερίνης Παυλάκη μετά του Βασίλειου Νικολόπουλου του Κωνσταντίνου.

Βίον Ανθόσαρτον!

ΘΑΝΑΤΟΙ

- **Στις 14 Οκτωβρίου 2019** απεβίωσε στην Αγία Βαρβάρα Αττικής και ετάφη στην Αθήνα η Μαρία Πολίτου, θυγατέρα της Αθανασίας Χρήστου Γκιουζέλη σε ηλικία 85 περίπου ετών.

- **Κατά τα μέσα Μαρτίου 2020** απεβίωσε στην Αθήνα ο Νικόλαος Χαλκιάπουλος του Σταύρου, γιος της Ελένης, το γένος Χρήστου Τσορομώκου.

- **Στις 14 Φεβρουαρίου** απεβίωσε και ετάφη στους Μολάους ο Ιωάννης Πριφτάκης του Γεωργίου σε ηλικία 60 περίπου ετών.

- **Στις 12 Απριλίου** απεβίωσε και ετάφη στην Κρεμαστή ο Γεώργιος Ταμβάκος σε ηλικία 85 ετών.

- **Στις 03 Μαΐου** απεβίωσε στην Αθήνα και ετάφη στο Δημοτικό Κοιμητήριο Πειραιά στο Σχιστό η Ελένη, σύζυγος Γεωργίου Χαράμη του Δημήτριου, το γένος Ρογδάκη, Επίκουρος Καθηγήτρια του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Αιγαίου σε ηλικία 66 ετών.

- **Κατά τις αρχές Μαΐου** απεβίωσε στη Νέα Υόρκη, ΗΠΑ, η

Αικατερίνη, χήρα Γεωργίου Κοσμά, το γένος Νικολάου Τζάκα σε ηλικία 80 περίπου ετών.

- **Κατά τα μέσα Μαΐου** απεβίωσε στη Νίκαια η Ανδρομάχη Βάγια κόρη της Αικατερίνης Παυλάκη σε ηλικία 64 ετών.

- **Στις 29 Ιουνίου** απεβίωσε στους Μολάους και ετάφη στην Απιδιά Λακωνίας ο Γεώργιος Κοντινάκης, σύζυγος της Μαρίας Δημ. Καλκάνη σε ηλικία 85 ετών.

- **Στις 13 Ιουλίου** απεβίωσε στα Παπαδιάνικα και ετάφη στην Κρεμαστή η Παναγιώτα Κυρανάκη του Αναστάσιου σε ηλικία 63 ετών.

- **Στις 14 Αυγούστου** απεβίωσε στην Αθήνα και ετάφη στην Κρεμαστή ο Γεώργιος Παυλάκης του Ιωάννη σε ηλικία περίπου 85 ετών.

- **Στις 24 Αυγούστου** απεβίωσε στην Αθήνα ο Αλέξανδρος Παπαμιχαλόπουλος του Νικόλαου, πρώην Πρόεδρος Εφετών σε ηλικία 91 περίπου ετών.

Συλλυπητήρια στους οικείους τους!!! ■

ΕΙΜΑΣΤΕ Ο,ΤΙ ΔΕΝ ΞΕΧΝΑΜΕ

[Μνήμες από τα πέτρινα χρόνια (1940 - 1960)]

Στα προηγούμενα φύλλα (70,71) της Εφημερίδας «ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ» αφηγήθηκα τις αναμνήσεις μου για τη ζωή της οικογένειας του χωριού (παιδιά, μανάδες, γονείς) σε εκείνα τα πέτρινα χρόνια στις δεκαετίες 1940, 1950, 1960.

✓ Όσο μεγαλώνω, αισθάνομαι μία πιεστική υποχρέωση να καταγράψω τις μνήμες, που διατηρώ ακόμα ζωντανές για το χωριό μας, πιστεύοντας ότι:

● **Οι καταγραφές αυτές θα βοηθήσουν να μη ξεχασθεί η ιστορία του χωριού μας και η ζωή των απλών και περήφανων ανθρώπων του από τις σημερινές και μελλοντικές γενιές των Κρεμαστιωτών που πάντα θα προσπαθούν να βρουν το νήμα, που ενώνει το χτες με το σήμερα.**

● Αληθινό μέτρο της ζωής είναι η ανάμνηση.

✓ Θρώντας την παραπάνω υποχρέωση, στις παρακάτω γραμμές της εφημερίδας μας προσπαθώ να καταγράψω τις μνήμες και τα ακούσματά μου γύρω από τα παρακάτω σημαντικά κεφάλαια της ιστορίας του χωριού μας:

1. Το Σχολείο
2. Η Εκκλησία
3. Ο αγώνας για το ψωμί της οικογένειας (οικονομία)
4. Οι υποδομές λειτουργίας του χωριού (Κοινότητα, Υγεία, Δημόσια όργανα)
5. Η Κοινωνία του χωριού (οι άνθρωποί του, τα έθιμά τους, οι κοινωνικές σχέσεις)

1° Κεφάλαιο (το Σχολείο)

Χτίστηκε, με προσωπική εργασία των κατοίκων στην περίοδο του μεσοπολέμου (10ετία 1920). Το κτήριο περιλάμβανε δύο μεγάλες αίθουσες διδασκαλίας, το γραφείο των δασκάλων και το υπόγειο (ως αποθήκη). Στη 10ετία 1950, με δωρεά του πατριώτη μας Τσίγκου, μετανάστη στην Αμερική, επεκτάθηκε με την διώροφη προσθήκη νέων αιθουσών και γραφείων και διαβαθμίστηκε σε τετραθέσιο Δημοτικό Σχολείο. Από διηγήσεις της μάνας μου, πριν από το σημερινό σχολείο, λειτουργούσε σχολείο, στο σημερινό σπίτι «Καζάρμα» στην κάτω πλατεία του χωριού.

Εκείνα τα πέτρινα χρόνια η φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο άρχιζε στο 7° έτος της ηλικίας και δεν ήταν υποχρεωτική. Τα παιδιά του χωριού από την ηλικία των πέντε χρονών συμμετείχαν στις δουλειές του σπιτιού. Οι περισσότερες οικογένειες έστελναν τα παιδιά τους στο σχολείο για φοίτηση μόνο στις πρώτες τρεις τάξεις (να μάθουν γραφή και ανάγνωση όπως έλεγαν) και μετά την παραπάνω φοίτησή τους συμμετείχαν στις εργασίες της οικογένειας, και αποτελούσαν εργατικά χέρια της.

Καλοκαίρι 1942, ο Γερμανικός στρατός ήλθε και στρατοπέδευσε στο χωριό. Στο σπίτι μας είχαν εγκαταστήσει οδοντιατρείο. Οι Γερμανοί οδοντίατροι ήξεραν Ελληνικά και έξω, στο χαγιάτι μου έκαναν μάθημα από το αναγνωστικό της 1^{ης} τάξης. Είχα ακούσει ότι ο δάσκαλος του χωριού (Δαγρές) ήταν πολύ αυστηρός, χρησιμοποιούσε συχνά τη βέργα και έτσι δεν ήθελα να πάω σχολείο. Πήγα σχολείο στα εφτά μου χρόνια.

Στη δεκαετία 1940 - 1950 ο παιδικός

πληθυσμός (σχολική ηλικία 7-13 χρόνια) του χωριού μετρούσε 180-200 παιδιά. Οι περισσότερες οικογένειες του χωριού αριθμούσαν 5-7 παιδιά. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η κατοχή της πατρίδας μας από Γερμανούς (1940 - 1944), ο εμφύλιος πόλεμος (1946 - 1949), η φτώχεια και ο φόβος που τυραννούσαν την Ελλάδα, στάθηκαν σοβαρά εμπόδια στην πρόοδο της παιδείας των παιδιών του χωριού μας.

Στην παραπάνω περίοδο θυμάμαι έντονα την παρακάτω εικόνα:

Πρωτοπύργα σχολείο μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας τον Οκτώβριο 1944 με δάσκαλο τον Ιωάννη Δαγρέ, που έμενε στη γειτονιά της Γούρνας, στο σπίτι της «Ζαγουμάννας», το σημερινό σπίτι της Μαργαρίτας Πουλάκη. Ήταν αυστηρός δάσκαλος και αγαπητός στο χωριό. Όταν πήγα στο σπίτι του να πάρω το ενδεικτικό της πρώτης τάξης δεν είχα λεφτά για το απαραίτητο χαρτόσημο, και μου ζήτησε και του έφερα δύο (2) φρέσκα αυγά. Στα επόμενα δύο χρόνια (Δευτέρα και Τρίτη τάξη), το σχολείο λειτουργούσε χωρίς δάσκαλο. Υπηρεσίες δασκάλου πρόσφεραν οι εθελοντές απόφοιτοι του Γυμνασίου Μολάων, συγχωριανοί μας Χρύσανθο και Ελένη Τζάκα, οι οποίοι πρόσφεραν αξιόλογο έργο στους τότε μαθητές (θυμάμαι ακόμα τους γραμματικούς κανόνες που μας δίδαξαν). Τα μαθήματα των παραπάνω εθελοντών συγχωριανών μας Χρύσανθου και Ελένης Τζάκα, παρακολουθούσαν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας που δεν είχαν πάει σχολείο (είχα συμμαθητές παιδιά 12-15 χρονών). Οι μαθητές που φοιτούσαν στο σχολείο, με δίδασκοντες τους παραπάνω αποφοίτους Γυμνασίου, εθεωρούντο ως «κατ' ιδίαν διδασκόμενοι» και εξετάζονταν από τον δάσκαλο του γειτονικού χωριού Κυπαρισίου Κωνσταντίνο Ζαραβίνο και ελάμβαναν ενδεικτικό προαγωγής.

Στα επόμενα χρόνια μέχρι τη λήξη του εμφυλίου πολέμου (Αύγουστο 1949), το σχολείο λειτουργούσε με συχνές διακοπές μαθημάτων (λόγω μη τοποθέτησης από το Υπουργείο Παιδείας δασκάλων από φόβο στρατεύσεώς τους από τους αντάρτες) και με δασκάλους τους Κούτσαρη, Ποριώτη, Πολίτη, Αθανασόπουλο, Μιμικόπουλο. Η κανονική λειτουργία του σχολείου αποκαταστάθηκε στο σχολικό έτος 1949 - 1950, με πρώτο δάσκαλο τον Ηλία Κακούλια, με καταγωγή από Χωτούσα Αρκαδίας.

Στα παραπάνω πέτρινα χρόνια παρατηρήθηκε ότι από τα 150 - 200 παιδιά του χωριού μικρός αριθμός παιδιών φοιτούσε στο Δημοτικό Σχολείο (λειτουργούσε μόνο η αριστερή αίθουσα, με τρεις σειρές θρανίων) για τις παρακάτω αιτίες:

- Δεν ήταν υποχρεωτική η εκπαίδευση
- Πολύτεκνες οικογένειες σε απόλυτη φτώχεια
- Η διπλοκατοικία οικογενειών κτηνοτρόφων [χειμαδιά (διαμονή σε τόπους με καλές καιρικές συνθήκες)]
- Οι πολλές καθημερινές ανάγκες (εργασίες) των πολυμελών οικογενειών, που μπορούσαν να καλύψουν τα παιδιά τους (μαθήτριες, μαθητές). Θυμάμαι ότι οι δουλειές που έκαναν τα παιδιά (ηλικίας 5-15 ετών) στα χρόνια εκείνα ήταν οι ακόλουθες:
- ✓ Καθαρισμός της αυλής του σπιτιού - Μεταφορά πόσιμου νερού από τις βρύσες του χωριού

✓ Βόσκηση των ζώων που έτρεφε η κάθε οικογένεια για να έχει αγροτικό εισόδημα [μουλάρι, γαϊδούρι, γίδες (μαλτέζες)] σε διάφορες περιοχές έξω από το χωριό και εξασφάλιση του σανού τους (μάζεμα χορταριού από κήπους, χωράφια), πότισμα στις βρύσες του χωριού

✓ Ο σκάλος στα χωράφια την περίοδο της σποράς (στις γωνιές που δεν έμπαινε το αλέτρι και όπου υπήρχε «φουσκούνι»), το βοτάνισμα τους την άνοιξη

✓ Βόσκηση, φύλαξη, άρμεγμα του κοπαδιού γιδοπροβάτων, των οικογενειών κτηνοτρόφων, τυροκόμηση, λειτουργία της στάνης (μαντρί, ψαίλα, πότισμα στη στέρνα, κούρεμα)

✓ Προσανάμματα για τη φωτιά (τζάκι) του σπιτιού (αφάνες, ξερόκλαδα, πελεκούδες)

Περιγραφή σχολικής αίθουσας

Λειτουργούσε μόνο η μία αίθουσα για όλες τις τάξεις του Δημοτικού, με τρεις σειρές θρανίων, χωρίς ηλεκτρισμό και με τον ακόλουθο εξοπλισμό:

- Έδρα και τραπέζι του δασκάλου πάνω στο οποίο υπήρχαν η βέργα, το βιβλίο «Άπασα Ύλη», το κουδούνι
 - Εικόνες πρώτων του 1821 κρεμασμένες στους τοίχους της αίθουσας
 - Ο τρίποδας με τον μαυροπίνακα, το σφουγγάρι και οι κιμωλίες
 - Χάρτης της Ελλάδας (γεωφυσικός, πολιτικός), υδρόγειος σφαίρα
 - Ξυλόσομπα της αίθουσας
- Όταν ο δάσκαλος παρέδιδε μαθήματα στους μαθητές μίας τάξης, οι μαθητές των άλλων τάξεων που ήταν στην αίθουσα είτε έκαναν εργασίες της τάξης τους, είτε παρακολουθούσαν την παράδοση του δασκάλου σε κάθε μία από τις άλλες τάξεις. Δύσκολες συνθήκες φοίτησης και μάθησης.

Καθημερινό σχολικό πρόγραμμα

- Οι επιμελητές τους σχολείου [(2 ή 3 μαθητές) των τελευταίων τάξεων (Ε', ΣΤ')] το πρωί στις εφτά η ώρα και το απόγευμα στις μία η ώρα, χτυπούσαν τη μικρή καμπάνα του καμπαναριού της εκκλησίας καλώντας τους μαθητές να προσέλθουν στο σχολείο (πρωινό μάθημα από τις οκτώ μέχρι τις δώδεκα και απογευματινό από τις δύο μέχρι τις πέντε)
- Τον χειμώνα άναβαν τη σόμπα της αίθουσας πριν αρχίσει το μάθημα
- Ετοίμαζαν το πρωινό (γάλα σκόνη, κίτρινο τυρί, μπισκότα) των μαθητών (μετά το 1948) που διέθετε η «ΟΥΝΤΡΑ» (Αμερικάνικη οργάνωση βοήθειας στις φτωχές χώρες)
- Παράταξη σε σειρές των μαθητών στην αυλή (μπροστά από τη σκάλα εισόδου) κατά τάξη και φύλο
- Πρωινή προσευχή
- Έλεγχος από δάσκαλο ατομικής καθαρότητας μαθητών (ξυπόλυτων, ποδεμένων) και του μαντηλιού (ρινόμακτρο) της μύτης. Οι μαθητές που δεν είχαν καθαρά πόδια ή χέρια, αφού τρώγαν μερικές βεργιές από τον δάσκαλο, έτρεχαν στη βρύση ή στο «μπλοτισιο» (δίπλα στο νερόμυλο του Λαλά) για καθάρισμα (τριβοντας τη «γάνα») στη φτέρνα και τα γόνατα με βότσαλο
- Μάθημα, διάλλειμα
- Παιχνίδια στο διάλλειμα στην αυλή του σχολείου («πετροπόλεμος», «γύρος», «παίδα», «σκαβιάκια», «μακριά γαϊδούρα», «μπιζ»)

Τα παιδιά του σχολείου (εμφάνιση, παρακολούθηση μαθημάτων)

Λιπόσαρκα από τη φτωχή διατροφή, κουρεμένα τα αγόρια (κουρμπάτσι για να μην πιάνουν ψείρες και κόνιδες), με τα ρούχα του αργαλειού της οικογένειας, ή χιλιομπαλωμένα (παλιά ρούχα από τα μεγαλύτερα αδέρφια). Τα ποδεμένα παιδιά ήταν λίγα (με αρβυλάκια της «Αναβρυτής» με προκαδούρα, ή φτιαγμένα από τους ντόπιους τσαγκάρηδες, με σόλες καουτσούκ). Δεν φορούσαν κάλτσες. Οι φτωχές και πολύτεκνες οικογένειες, έφτιαχναν παπούτσια πλεκτά με πατούσα λαστικένια και δερμάτινες φώλες στα πλάγια, και έτσι πόδεναν τα παιδιά τους. Οι κάλτσες, είδος πολυτελείας σε εκείνα τα χρόνια και κανένα παιδί δε φορούσε. Πολλά παιδιά πήγαιναν στο σχολείο ξυπόλυτα, περπατώντας στους χωματόδρομους και στα σοκάκια του χωριού που οδηγούσαν στο σχολείο.

Θυμάμαι ένα περιστατικό φτωχής διατροφής κάποιου μαθητή (παιδί οικογένειας κτηνοτρόφων). Ξεκίνησε από τη στάνη για το σχολείο, με τη τσάντα του στους ώμους. Μπήκε στην αίθουσα για το μάθημα και όταν έβγαλε από τη τσάντα του το αναγνωστικό, σκόρπισαν στο θρανίο τσακιστές ελιές, που είχαν εισχωρήσει και λαδώσει τα φύλλα του βιβλίου. Στη σχετική παρατήρηση του δασκάλου, απάντησε ότι όταν ξεκίνησε για το σχολείο, έλειπε η μάννα του και έβγαλε από το τουλούμι μία χούφτα ελιές και τις έριξε μέσα στη τσάντα μαζί με μία φέτα ξερό ψωμί. Αυτό ήταν το φαγητό της ημέρας για τον φτωχό αλλά καλό μαθητή.

Στις αρχές της δεκαετίας 1950, κυκλοφόρησαν στην αγορά πλαστικά παπούτσια της εταιρείας «ΕΛΒΙΕΛΑ» με χαμηλές τιμές και έτσι ποδέθηκαν τα περισσότερα σχολικάρόπαιδα (φόρεσαν και πλεκτές κάλτσες, σοσόνια).

Τα αγόρια φορούσαν κοντό παντελόνι (ντρίλι, ή αργαλειού), υφαντό πουκάμισο και φανέλα (πουλόβερ) πλεγμένη και βαμμένη από τη μάννα ή τη γιαγιά.

Μετά τον εμφύλιο πόλεμο (1950) «άνοιξε» η Αμερική και όσες οικογένειες είχαν συγγενείς μετανάστες ελάμβαναν ταχυδρομικούς δέματα με ρούχα, παπούτσια, μπισκότα και έτσι κάπως βελτιώθηκε η εμφάνιση των παιδιών του χωριού.

Τα πόδια των αγοριών του χειμώνα ήταν γεμάτα πέλιζες (πληγές λόγω της διαφοράς θερμοκρασίας κοντά στη παρεστιά και του δυνατού κρύου έξω από το σπίτι).

Στην παραπάνω φτωχή εμφάνιση των παιδιών, έλαμπε όμως το ζωηρό βλέμμα τους, και φανεωνόταν η εξυπνάδα, το θάρρος και η δύναμή τους («σφραγίς δωρεάς πνεύματος»).

Η παρακολούθηση μαθημάτων και προετοιμασία των μαθητών στις δεκαετίες 1940, 1950 ήταν πολύ δύσκολη. Θυμάμαι τις παρακάτω δυσκολίες:

- Το κράτος δεν διέθετε δωρεάν τα βιβλία κάθε τάξης, εκτός από το «Αναγνωστικό»
- Οι φτωχές οικογένειες του χωριού δεν είχαν δυνατότητα αγοράς βιβλίων από βιβλιοπωλεία (Μολάων, Αθήνας) και σχολικών ειδών (τετράδια, μολύβια, μελανοδοχεία, κοντυλοφόρους) από τα εμπορικά μαγαζιά του χωριού (της Μανούσενας, του κυρ. Γιώργη Μανίκη, του Μπελέση)
- Οι μαθητές παρακολουθούσαν με προ-

Παιδικές Φίλες με το δάσκαλό τους στην Κρεμαστή (Ηλεκτρονικό Αρχείο Αγγελικής Παρδάλη)

σοχή τις παραδόσεις του δασκάλου και οι πιο επιμελείς κράταγαν σημειώσεις στο πρόχειρο τετράδιο, με υπαγόρευση του δασκάλου

- Το διάβασμα στο σπίτι, τον χειμώνα, με το φως του λυχναριού ή της λάμπας πετρελαίου, και με την παρουσία όλων των μελών της οικογένειας στον ίδιο χώρο, ήταν πολύ δύσκολο και χαμηλής απόδοσης. Οι γονείς (αγράμματοι ή με λίγες γνώσεις, κουρασμένοι) δεν μπορούσαν να βοηθήσουν τα παιδιά τους.

Οι παραπάνω δυσκολίες των μαθητών τους υποχρέωναν στην προσεκτική παρακολούθηση των παραδόσεων του αυστηρού δασκάλου.

Το καθημερινό πρόγραμμα των μαθητών του χωριού

- Πρωινό ξύπνημα, αναγκαστικά την ίδια ώρα με τους μεγάλους (γονείς, μεγαλύτερα αδέρφια) ξωμάχους, που θα πήγαιναν στις δουλειές του σπιτιού (χωράφια, αμπέλια, υλοτομία, στάνη) με το πρώτο φως της ημέρας. Όλη η πολυμελής οικογένεια κοιμόταν «στρωματσάδα» στο ίδιο δωμάτιο (στη γωνία ή στο χαγιάτι).

- Νίψιμο στη κρεμαστή βρυσούλα στο νεροχύτη, πρωινές σωματικές ανάγκες έξω από το σπίτι [στο ρέμα ή στο έξω «μέρος» (αποχωρητήριο)].

- Πρωινό: κρασόψωμο (φλέντζα ψωμί καψαλισμένη στη φωτιά, βρεγμένη με κρασί και σταγόνα λαδιού), ή τσάι του βουνού, ή γάλα της μαλτέζας χωρίς ζάχα-

ρη (με αλάτι) με μπουκιές ξερού ψωμιού.

- Ετοιμασία τσάντας: πάνινη από ύφασμα αργαλειού και ράντα (αγόρια) για να κρέμεται από τη πλάτη, με περιεχόμενο:

- ✓ Αναγνωστικό βιβλίο
- ✓ Τετράδια ορθογραφίας – καλλιγραφίας, αριθμητικής
- ✓ Πλάκα, κοντύλι (για τα πρωτάκια)

- Ξύλα για σόμπα σχολείου: ένα δαυλί (κουμαριά, έλατος) με τσεκουριές για να τεμαχιστεί σε τρία κομμάτια, για τη σόμπα του σχολείου. Πολλές φορές παρέδιδαν ξύλα στο σπίτι του δασκάλου για τη σόμπα του.

- Πηγαίμος στο σχολείο: με το χτύπημα της μικρής καμπάνας του καμπαναριού ξεκίνημα για το σχολείο, μέση απόσταση σπίτι – σχολείο ένα χιλιόμετρο. Τα παιδιά κτηνοτρόφων όταν γύριζαν από τα χειμαδιά, έμεναν στη στάνη (στις γύρω από το χωριό περιοχές) και με το άκουσμα της καμπάνας ξεκινούσαν για το σχολείο περπατώντας απόσταση 2 -3 χιλιομέτρων.

- Παρακολούθηση μαθημάτων: πρωί (08:00 – 12:00), απόγευμα (14:00 – 17:00).

- Φαγητό: λιτό και λίγο [λάχανα (του βουνού) σε διάφορες παραλλαγές, βραστά, γιαχνί, πίτα, καλτσούνι, όλες της ημέρες της εβδομάδας εκτός Κυριακής]. Όλοι οι παρόντες της οικογένειας έτρωγαν στην ίδια σκουτέλα φαγητού.

- Προετοιμασία για την επόμενη ημέρα:

- ✓ Ανάγνωση – γραφή όπως όριζε ο δάσκαλος

- ✓ Ασκήσεις αριθμητικής, γραμματικής

- ✓ Νοερή επανάληψη θεμάτων ιστορίας, γεωγραφίας όπως τα διδασκε ο δάσκαλος

Εθνικές γιορτές

Το σχολείο γιόρταζε την 25^η Μαρτίου. Τα αγόρια ντύνονταν τσολιάδες (φόραγαν την παραδοσιακή φουστάνελα, φέσι, γιλέκο) και τα κορίτσια Αμαλίες με την παραδοσιακή στολή.

Ο εορτασμός γινόταν στη μεγάλη στολισμένη αίθουσα του σχολείου και παρουσία των γονιών και συγγενών των μαθητών. Απαγγέλονταν εθνικά ποιήματα από μαθητές και μαθήτριες και οι καλλιφωνοί μαθητές τραγουδούσαν παραδοσιακά τραγούδια.

Θυμάμαι τον εορτασμό που έγινε το 1950. Στο σχολείο προσήλθαν πολλοί κάτοικοι του χωριού και οι μετανάστες από Αμερική που είχαν έλθει στο χωριό μετά από 45 χρόνια (Γιώργης Δούνιας, Αντώνης Δούνιας, Γ.Παναρίτης). Ο μαθητής **Γεωρ. Αντ. Χαραμής**, με την καταπληκτική φωνή του τραγούδησε το δημοτικό τραγούδι «Ο Γέρο Δήμος Πέθανε». Συγκινημένοι (έκλαιγαν) οι μετανάστες, ανέβηκαν στην έδρα, τον φίλησαν και του έδωσαν ο καθένας 20 δολάρια.

Οι δάσκαλοι του χωριού

Στη δεκαετία 1930 υπηρέτησε στο σχολείο ο Μικρασιάτης Ε.Φωτιάδης. Αυστηρός, μεθοδικός και πολύ αποδοτικός. Μαθητής της

ΣΤ΄ τάξης είχα δει στο γραφείο του σχολείου γραπτά διαγωνισμών παλαιών μαθητών [Δημ. Τουρομώκος (Σταματάκος), της αδελφής του Χάρης, του Μήτσου Ν. Τζάκα (Ντέμης), του Δημήτρη Γεωρ. Τζάκα, Παν. Ι. Παυλάκη] τα οποία απεικονίζουν γνώσεις άριστων μαθητών Γυμνασίου (καλλιγραφία, ορθογραφία, σύνταξη προτάσεων).

Στη δεκαετία 1940, λόγω της κατάστασης (πόλεμος, εμφύλιος) υπηρέτησαν για λίγο διάστημα οι δάσκαλοι Δαγρές, Κούτσαρης, Πολίτης.

Μετά το 1950 και την σταδιακή ομαλοποίηση της εθνικής κατάστασης το σχολείο λειτούργησε κανονικά, με σχετική επάρκεια δασκάλων και διδακτικών μέσων. Πρώτος δάσκαλος της δεκαετίας αυτής ο Ηλίας Κακούλιας από τον οποίο πήρα απολυτήριο το 1951.

Ο Κρεμαστιώτης όπου γης, διαιτηρούν άσβεστες μνήμες για το σχολείο και τη σχολική ζωή. Εκεί πήραν τα βασικά εφόδια για τον αγώνα της ζωής (γνώσεις, αξίες της ζωής, κοινωνικότητα, φιλία, αγωνιστικότητα, αλληλεγγύη και αγάπη για τον τόπο που γεννηθήκαμε, την πατρίδα μας).

Στο ταξίδι της μετανάστευσής τους, οι Κρεμαστιώτες μετανάστες του εξωτερικού, εσωτερικού, πήραν μαζί τους ένα ταγάρι (τράστο) όπως οι πατεράδες τους, όταν πήγαιναν στις δουλειές έξω από το χωριό. Στο ταγάρι τους αυτό αντί για το ξερό ψωμί, τις ελιές και το κρασί των πατεράδων τους, έβαλαν μαζί με τις ευχές των γονιών,

τα δάκρυα του αποχωρισμού, τα όνειρα, τις ελπίδες τους και τις άσβεστες μνήμες του σχολείου και της σχολικής ζωής. Με όπλο το ταγάρι αυτό μπήκαν στον αγώνα της ζωής και βγήκαν νικητές.

Εύθυμα περισσότερα

1. Ο Κώστας μαθητής Β΄ Δημοτικού, τον Ιούνιο πήγε σχολείο για να πάρει το ενδεικτικό προαγωγής στην Γ΄ Τάξη. Οι συνθήκες παρακολούθησης μαθημάτων και η αδιαφορία του για μάθηση, δεν είχαν καλά αποτελέσματα. Έμεινε στην ίδια τάξη. Όταν λοιπόν ζήτησε από το δάσκαλο το ενδεικτικό προαγωγής, ο δάσκαλος του απάντησε ότι «δεν έφτασαν τα χαρτιά». Πήγε σπίτι και όταν ο πατέρας του ζήτησε να δει το ενδεικτικό του απάντησε «δεν έφτασαν τα χαρτιά». Ο πατέρας του είπε: «δεν πειράζει παιδάκι μου, θα τα μάθεις καλύτερα τη δεύτερη χρονιά».

2. Ο νεοποποθετηθείς δάσκαλος, όταν πήγε την πρώτη μέρα στο σχολείο, για ενημέρωση ρώτησε ένα από τα παιδιά που έπαιζαν στην αυλή, πόσα παιδιά έχει το σχολείο. Ο μαθητής του απάντησε, «82 παιδιά». Ο δάσκαλος με απορία του είπε ότι όταν τον τοποθέτησαν στην Κρεμαστή, τον πληροφορήσαν από την Επιθεώρηση Εκπαίδευσης ότι το σχολείο έχει 170 μαθητές. Ο μαθητής απάντησε «170 είναι, μαζί με τα κορίτσια».

(Συνέχεια με τα επόμενα κεφάλαια 2^ο – 4^ο)
Νίκος Αντ. Δούνιας

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΕΖΗΣ:

Ένας άγνωστος Κρεμαστιώτης Αγωνιστής και Φιλικός

Ένας γνωστός μου, ο κ Γεώργιος Γεωργιτσόγιαννης, κάτοικος Θεσσαλονίκης με καταγωγή από την οικογένεια Παπαμιχαλόπουλου, που είχα τη χαρά να τον γνωρίσω στο πλαίσιο της διεκπεραίωσης μιας υπόθεσης, μου επεσήμανε κάτι που δεν είχε υποπέσει στην αντίληψή μου. Πρόκειται για μια φράση από τα Απομνημονεύματα του Μιχάλη Οικονόμου, αγωνιστού της Ελληνικής Επανάστασης και γραμματικού του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

Ο Μιχάλης Οικονόμου φαίνεται ότι είχε δεσμούς με την περιοχή μας, μιας και είναι ο μοναδικός απομνημονευματογράφος που αναφέρεται στην Ηρωίδα της Κρεμαστής και στη σφαγή των Κρεμαστιωτών, των Ζαρακιτών, των Νιατιωτών και των Απιδιωτών στην Παλιοχώρα στο Κυπαρίσσι. Όταν, λοιπόν, ο Μιχάλης Οικονόμου περιέγραφε την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης στα νησιά της Ύδρας και των Σπετσών έγραψε τις κάτωθι γραμμές:

Το γενικό γεγονός δεν είναι άγνωστο. Το 1821 οι Ύδραίοι ήσαν διστακτικοί στο να συμμετάσχουν στην Ελληνική Επανάσταση. Η Ύδρα εκείνην την εποχή αποτελούσε μια ευημερούσα πολιτεία, μια Μικρά Αγγλία. Οι κάτοικοί της ασχολούνταν με το εμπόριο και τη ναυτιλία, συγκεντρώνοντας τεράστιες περιουσίες. Ωσαύτως, οι προύοντες της ύδρας θεωρούσαν ότι δεν είχαν κάποιο λόγο να συμμετάσχουν στην Ελληνική Επανάσταση παρακολουθούσαν με σχετική αδιαφορία την εξέλιξη του Επαναστατικού Κινήματος αρχικά στη Μολδοβλαχία και αργότερα στο Μωριά και τη Ρούμελη. Ο Οικονόμου αποδίδει τη διστακτικότητά τους στο ότι η Φιλική Εταιρεία δεν είχε φροντίσει να μυήσει τους προύχοντες της Ύδρας στις ιδέες της.

Τελικώς, η Ύδρα αποφάσισε τη συμμετοχή της στην Ελληνική Επανάσταση, εξαιτίας του κινήματος του Αντώνιου Οικονόμου, ο οποίος ξεσήκωσε τους ναύτες σε εξέγερση κατά των προυχόντων στις 31/03/1821. Το κίνημα του Οικονόμου θεωρείται από τους μαρξιστές ιστοριογράφους ως επιχείρημα υπέρ του ταξικού χαρακτήρα της Ελληνικής Επανάστασης, κάτι που δεν επέθι καθώς 1 χρόνο μετά ο Οικονόμου δολοφονήθηκε, χωρίς μέχρι σήμερα να έχει διασαφηνισθεί ποιος τον δολοφόνησε με τις περισσότερες υποψίες να συγκεντρώνονται στην πανίσχυρη υδραϊκή οικογένεια Κουντουριώτη. Η δολοφονία του δεν ανέστειλε τη συμμετοχή της Ύδρας στην Επανάσταση, κατά τη διάρκεια της οποίας οι Ύδραίοι ανδραγάθησαν ενώ χωρίς τον στόλο τους η Επανάσταση πιθανώς να είχε διαφορετική εξέ-

(Ο αγωνιστής Πέτρος Ιωάννου Μαρκεζής, λιθογραφία φιλοτεχνηθείσα υπό του Ανδρέου Κριεζή)

764 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ. [1821]
η τρίμηνον της επαναστάσεως διάστημα. Είπομεν έτι, ότι πρώτοι οι Σπετζιώται ησπάσθησαν τὸν ἀγῶνα, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Ψάρριανοὶ ὑλειφθῆσαν προθύμως εἰς αὐτόν. Ἐν παρόδῳ δέ, καὶ ὅτι οἱ Ύδραῖοι δισταζόντες πως καὶ εὐλόγως· διότι ἔβλεπον λίαν παρακεκινδυνευμένον τὸ κίνημα· ἠναγκάσθησαν ὁμως καὶ αὐτοὶ ν' ἀποδυθῶσιν εἰς αὐτόν ἐτι προθυμότερον, ἀπὸ τῆς 31 Μαρτίου. — Καὶ «εὐλόγως» μὲν εἶπον, διότι, οὔτε τὰ τῆς ἐταιρείας ἦσαν προκάτηχθέντες οἱ προύχοντες, οὔτε καὶ σύστημα τι, ἢ προπαρασκευὴν τινα σπουδαίαν ἔβλεπον, οὔτε πρόσωπα πιστεως ἀξιοχρείου. Εἶχον δὲ τί νὰ χάσουν, καὶ ἐθεώρουν μὴ συντόν νὰ διακινδυνεύσουν εὐκόλως τὰ πάντα τήν τε περιουσίαν, ἢ τὰ κεφάλαιά των, τὰ πλοῖα καὶ τὴν πρόοδον τῆς ναυτιλίας των, καὶ τὴν πατρίδα αὐτήν. Ἐνθυμούμενοι οἱ πλείονες αὐτῶν τὴν τε ἐχθράν τῆς πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἐπανάστασεως τῆς Πελοποννήσου καὶ τὰ παθήματα τῶν λαῶν αὐτῆς «ἠναγκάσθησαν» δὲ εἶπον πάλιν, διότι, ἀποφασίσαντες τέως νὰ μὴ μετάρχωσι, καὶ τοὺς ναύτας, οὓς ὤφειλον νὰ πέμπουν εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, πέμψαντες τέως, ἐδήλωσαν τὴν ὀριστικότητά τῆς ἀποφάσεώς των. Ἀλλ' οἱ ὀλίγοι ἑταῖροι, ὧν μᾶλλον τολμηροὶ καὶ θερμούργοι ἦσαν ὁ Ἀντώνιος Ι. Οἰκονόμου, πλοίαρχος μὴ ἔχων τότε πλοῖον καὶ ἀργῶν, ὁ Γκίκας Θ. Γκίκας, υἱὸς ἐνὸς τῶν οἰκχυραίων, καὶ ὁ Δ. Ι. Κριεζῆς, ἐπίσης Ύδραῖοι ἐκ τῶν εὐπατριδῶν. Ἐκ προσθήκης δὲ καὶ ὁ Πέτρος Μαρκεζῆς, μέτοικος, οὗ ὁ πατὴρ ἐκ Κρεμαστῆς τῆς Μονεμβασίας, ὁ Πελοποννήσιος Γ. Ἀγαλόπουλος καὶ ἄλλοι πάροιχοι, ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τῷ ἀκούσματι γενικῆς ἐπανάστασεως καὶ ταῖς μεγεθυνομέναις φήμας περὶ τὴν Ὑψηλάντου ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, Σουλιωτῶν, Πελοποννησίων τῶν γειτόνων, Σπετζιωτῶν τε καὶ Ψάρριανων, καὶ πληρούμενοι αὐτοῖτε καὶ πάντες ὑπὸ πνεύματος ἐκδικήσεως διὰ τοὺς θρυλλουμένους διωγμοὺς καὶ τὰς ἀπειλουμένας σφαγὰς τῶν Χριστιανῶν, ἀργούντων τε τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ τοῦ λαοῦ πλεῖστον διὰ τὴν τοῦ ἐμπορίου νέκρωσιν, εὐκόλως διήγειραν στάσιν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν οἰκχυραίων καὶ τῆς τοπικῆς διοικήσεως, συνισταμένης ἀπὸ τὸν διοικητὴν Ν. Κοκοβίλαν, καὶ

λιξ. Σύμφωνα με τη σελίδα των Απομνημονευμάτων του Οικονόμου που παραθέτω, πίσω από την εξέγερση του Αντ. Οικονόμου ήταν τα λίγα μέλη της Φιλικῆς Εταιρείας στο νησί, από τους οποίους οι πιο σημαντικοί ήταν κατά τον Οικονόμου ο Γκίκας Γκίκας και Δημήτρης Κριεζῆς, οι οποίοι κατά των Οικονόμου «ἦσαν ἐκ τῶν ἐν-πατριδῶν». Στη συνέχεια, αναφέρει «Ἐκ προσθήκης δὲ καὶ ὁ Πέτρος Μαρκεζῆς, μέτοικος, οὗ ὁ πατὴρ ἐκ τῆς Κρεμαστῆς τῆς Μονεμβασίας, ὁ Πελοποννήσιος Ἀγαλόπουλος καὶ ἄλλοι πάροιχοι». Ένας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἐθνεγέρτες τῆς Ύδρας ἦταν ὁ Πέτρος Μαρκεζῆς, ἀπὸ τῆν Κρεμαστή τῆς Μονεμβασίας!

Το κείμενο δεν διασαφηνίζει αν ο Πέτρος Μαρκεζῆς ἦταν μέλος τῆς Φιλικῆς Εταιρείας. Ὅπως αναγιγνώσκεται στο κείμενο, ο Μαρκεζῆς ἀντιδιαστέλλεται ἀπὸ τὸν Οικονόμου καὶ τὸν Κριεζῆ ὡς πάροιχος καὶ μέτοικος, ὅταν οἱ ἄλλοι χαρακτηρίζονται εὐπατρίδες· ὁμως, μὴ μπορεῖ ὁ Οικονόμου νὰ ἐννοήσει ὅτι ὁ Αντ. Οικονόμου καὶ ὁ Κριεζῆς ἦταν ἐταῖροι καὶ εὐπατρίδες ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἦσαν ἀπλὰ πάροιχοι στὴν Ύδρα, καταγόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπαναστατημένης περιοχῆς καὶ ὅχι ἀπαραίτητα Φιλικοί. Τὸ πρόβλημα τέμνουν ἄλλες πηγές που ἀναφέρουν ὅτι ὁ Πέτρος Μαρκεζῆς ὅχι μόνον ἦταν μέλος τῆς Φιλικῆς Εταιρείας, ἀλλὰ καὶ συμμετείχε στὴν ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη Διάσκεψη τῶν Φιλικῶν στὸ Ἰσμαῆλιο τῆς Βεσσαραβίας τὸν Οκτώβριο τοῦ 1820, ὅπου καὶ ἀποφασίστηκε τὸ καλούμενο «Σχέδιον Γενικόν» τῆς Ελληνικῆς Επανάστασης καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν καλούμενων Ἀποστόλων γιὰ νὰ διαδώσουν τὸ μῆνυμα τῆς ἐξέγερσης!

Τὸ ὡς ἄνω χωρίο τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Οικονόμου ἀπετέλεσε τὸ ἐναύσμα γιὰ μὴ περαιτέρω ἐρευνα, μὴπως συγκεντρῶνουν περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὸν Κρεμαστιώτη αὐτὸ ἀγωνιστὴ. Ὁ Φωτάκος, ἐπίσης γραμματικὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ἀναφέρει τὸν Πέτρο Μαρκεζῆ ὡς Φιλικό, καταγόμενο ὁμως ἀπὸ τὸ Καστρί τῆς Κυνουρίας. Ποία ἀραγε πηγὴ εἶναι πιο ἀκριβὴς, ὁ Φωτάκος ἢ ὁ Οικονόμου;

Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ἀπαιτεῖ μὴ μὴ ἐνδελεχὴ ἐξέταση τῶν πηγῶν. Σὲ κάθε περίπτωση, ὁ Οικονόμου θεωρεῖται πιο ἀσφαλὴς πηγὴ ὅσον ἀφορὰ τὴν δράση τῶν Φιλικῶν καὶ, ὅπως ἀναφέρεται πιο πάνω, ὁ Πέτρος Μαρκεζῆς ἀποτελοῦσε σημαίνουσα προσωπικότητα μετὰ τῶν Φιλικῶν. Ἐπιλέχθηκε ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη γιὰ νὰ σταλεῖ στὴν Πελοπόννησο μὲ στόχο νὰ ἐξεγείρει τοὺς κατοίκους τῆς ὥστε νὰ συμμετάσχουν στὴν Ελληνικὴ Επανάσταση. Πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι κατόρθωσε νὰ ἐξεγείρει τοὺς

Υδραίους, συμμετείχε στα επαναστατικά γεγονότα ως επικεφαλής στρατολογημένων Ελλήνων ενώ συμμετείχε στις Εθνοσυνελεύσεις. Κατά την Καποδιστριακή περίοδο διορίστηκε Αστυνόμες Ναυπλίου. Απεβίωσε το 1850.

Το επίθετο Μαρκέζης δεν υπάρχει σήμερα στην Κρεμαστή. Υπάρχει, όμως, το τοπωνύμιο Μάρκο, το οποίο αποδίδεται σε επώνυμο οικογένειας παλιών ιδιοκτητών. Το επώνυμο δεν ήταν φυσικά Μάρκο, αλλά με μια διαφορετική κατάληξη, πιθανώς Μάρκου ή και Μαρκέζη. Η ετυμολογία του ονόματος είναι ιταλική (marchese=μαρκήσιος), στοιχείο που το συνδέει περισσότερο με την περιοχή μας, όπου η Μονεμβασία και η περιοχή της, στην οποία εντασσόταν και η Κρεμα-

στή, ανήκε στη Βενετία έως το 1540 και μεταξύ 1685-1715, χωρίς να λείψουν ποτέ οι χάριν του εμπορίου επισκεπτόμενοι τη Μονεμβασία και στα κατοπινά χρόνια και την Ύδρα Ιταλοί, παρά με το Καστρί. Ασφαλώς και δεν αποκλείεται και το πολύ απλό, ο μεν πατέρας να καταγόταν από την Κρεμαστή, η δε μητέρα από το Καστρί. Υπάρχουν πολλά κενά που μια εμβριθέστερη εξέταση των Αρχείων της νήσου Ύδρας, θεωρώ πως θα μας δώσει περισσότερες απαντήσεις.

Κρεμαστιώτης ή Καστριώτης, ο Πέτρος Μαρκέζης συγκαταλέγεται μεταξύ των προσώπων που τιμούμε σε αυτήν την 200ή επέτειο της Παλλιγγενεσίας. Η Κρεμαστή, όπως έχουμε γράψει και σε παλαιότερα άρθρα, δεν έμεινε ποσώς

αμέτοχη στα τότε γεγονότα. Οι τοπικοί καπετάνιοι, ο Γεωργάκης και ο Πάνος Δρίβας, ο Ροβάτσος από το Κυπαρίσσι, ο Γεωργάκης Πάνου Δρίβας από τη Ρηχιά είναι οι επώνυμοι Αγωνιστές, οι οποίοι συμμετείχαν τον Αγώνα ηγούμενοι πολλών ανώνυμων προγόνων μας, είτε κατά την πολιορκία της Μονεμβασίας είτε κατά την πολιορκία της Τριπολιτσάς είτε όπου αλλού απαιτείτο χρεία είτε και στο ίδιο το χωριό μας. Και πλάι στους συμμετέχοντες στις μάχες και ο άμαχος πληθυσμός που κατεσφάγη στην Παλαιοχώρα στο Κυπαρίσσι, όπου κατέφυγε αναζητώντας τη διάσωσή του από τον στρατό του Ιμπραήμ.

Οι Κρεμαστιώτες βέβαια στον Αγώνα δεν συμμετείχαν μόνο στρατιωτικά-πολεμικά, αλλά και

πολιτικά. Όπως διασώζει η παράδοση, η Κρεμαστή απετέλεσε το καταφύγιο του Γέρου του Μωριά κατά τη διάρκεια του β' εμφύλιου πολέμου το 1824. Γεγονός πολλαπλώς δυσεξήγητο, μιας και η οικονομική επιρροή των Υδραίων-διώκτης του Κολοκοτρώνη ο τότε πρόεδρος του Εκτελεστικού Γεώργιος Κουντουριώτης, Υδραίος- στην Κρεμαστή εκείνην την περίοδο ήταν εξαιρετικά ευρεία. Φαίνεται ότι οι Κρεμαστιώτες οπληρχηγοί εθεωρούντο εξαιρετικά αφοσιωμένοι στο πρόσωπό του για να επιλέξει την στρατηγική τους βάση ως καταφύγιο ο Γέρος του Μωριά. Ο Γεωργάκης Δρίβας συγκαταλέγεται μεταξύ των πληρεξουσίων που έλαβαν μέρος στη Β' Εθνοσυνέλευση του Άστρους και στην Γ' Εθνοσυνέ-

λευση της Τροιζήνας ενώ ο κατά τη λήξη του Αγώνα, ο πρόεδρος του χωριού Αναγνώστης Παπαμιχαλόπουλος αποστέλλει υπόμνημα στον εν Μονεμβασία Επίτροπο της Διοικήσεως με αίτημα τη μέριμνα για την επαναλειτουργία του σχολείου, επιχειρώντας την επομένη της λήξης των πολεμικών επιχειρήσεων την επιστροφή στις ειρηνικές ενασχολήσεις.

Το '21 για εμάς τους Έλληνες αποτελεί Σημείο Εμπνεύσεως και Ιερή Παρακαταθήκη. όπως έγραφε ο Κωστής Παλαμάς: «Αυτό κρατάει ανάλαφρο μες στην ανεμοζάλη// το από του κόσμου τη βοή πρεσβυτικού κεφάλι//Αυτόν το λόγο θα σάς πω/ δεν έχω άλλον κανένα// μεθύστε με τα' αθάνατο κρασί του Εικοσιένα!». ■

Νικόλαος Καλκάνης

Το τελευταίο ταξίδι του Χρήστου Χαραμή

Τις τελευταίες ημέρες του 2020 η πανδημία μας στέρησε έναν αγαπημένο φίλο και συγχωριανό μας, το Χρήστο Χαραμή. Ανατρέχω σήμερα σε μια παλιότερη συνέντευξη που τον είχα πάρει κατά τη διάρκεια της τελευταίας επίσκεψής του στην Ελλάδα.

Είχα σκοπό να κάνω κάποια στιγμή ένα αφιέρωμα στους ψάλτες της Κρεμαστής. Πού να φανταζόμαστε τότε ότι αυτή η συνέντευξη θα δημοσιευόταν όταν ο Χρήστος θα είχε ήδη φύγει.

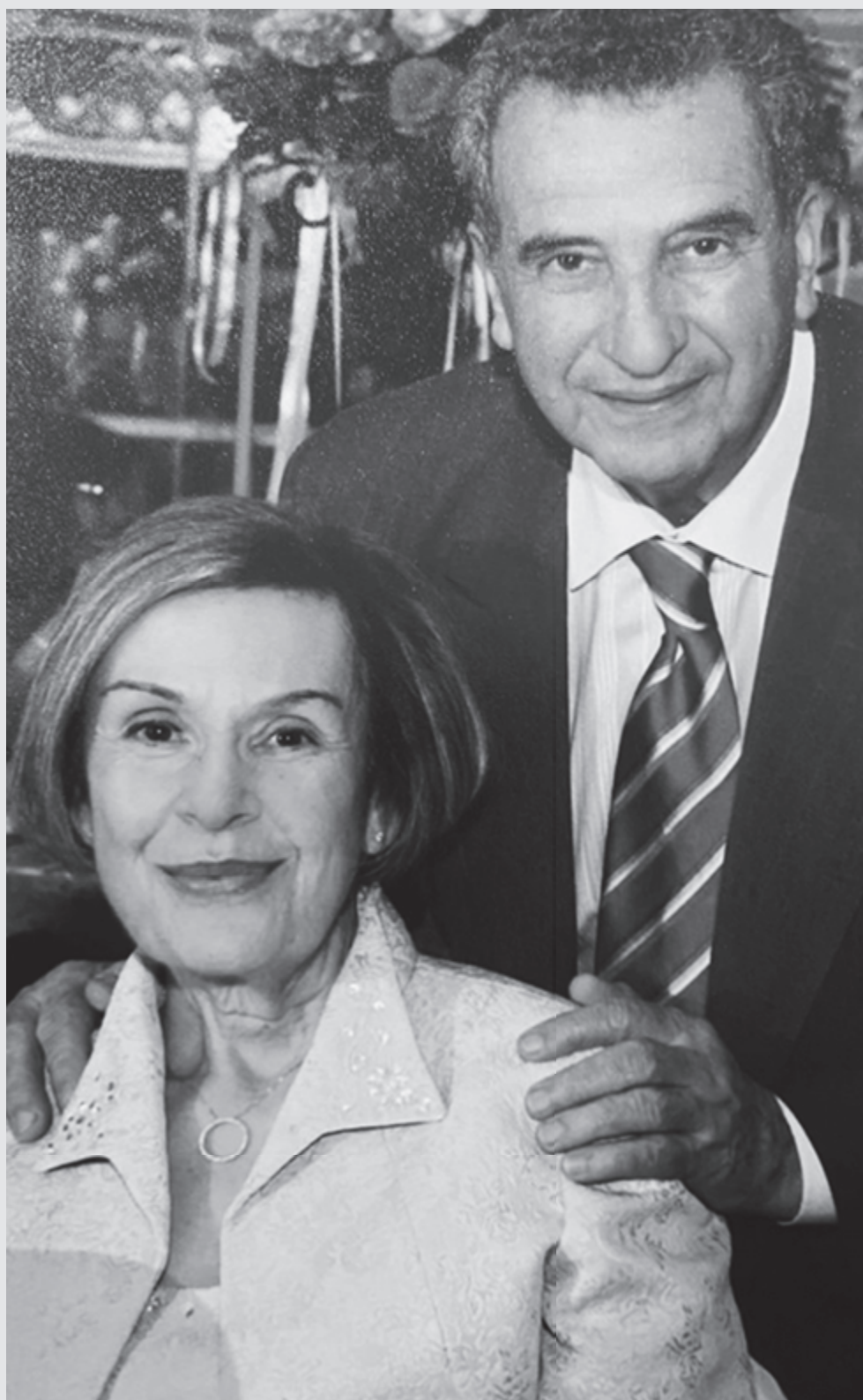
Ένα πρωινό στην πλατεία της Κρεμαστής, πίνοντας καφέ, ο Χρήστος άρχισε να σκιαγραφεί τη ζωή του:

«Γεννήθηκα στην Κρεμαστή, γονείς μου ήταν ο Λάμπρος και η Μαργαρίτα Χαραμή. Ο πατέρας μου ήταν καλλιφώνος, από αυτόν πήρα τη φωνή μου.

Τα πρώτα μου βήματα τα έκανα κοντά στον παπα-Κώστα. Ήταν εγγράμματος και καλλιφώνος. Έλειψε για ένα διάστημα στην Αθήνα, όταν επέστρεψε με ανέβασε στο ψαλτήρι να λέω το «Κύριε Ελέησον». Άκουγα τον μπαρμπά-Ανάργυρο, δεν είχε συγκεκριμένη τεχνική, απ' αυτόν έμαθα μόνο τους Ήχους. Δεκατεσσάρων ετών έφυγα για την Αθήνα. Εκεί γνωρίστηκα με έναν καθηγητή ξένων γλωσσών, ο οποίος ήταν και πρωτοψάλτης στην Αγία Σκέπη Παλαιού Φαλήρου. Σε αυτήν την εκκλησία παρακολουθούσα τα απογεύματα μουσικά μαθήματα, βυζαντινής και ευρωπαϊκής κλασικής μουσικής. Αυτό κράτησε τέσσερα χρόνια και τότε κατάλαβα ότι αυτόν το δρόμο ήθελα να ακολουθήσω.

Ύστερα ήρθε ο στρατός. Υπηρέτησα στο Ναυτικό, στο ΓΕΝ. Διοικητής μου ήταν ο ναύαρχος Μαυρομάτης, άνθρωπος με παιδεία. Όταν με άκουσε να ψάλλω, ενδιαφέρθηκε πολύ για εμένα. Του μίλησα για το όνειρό μου, να πάω στην Αμερική και μου υποσχέθηκε ότι θα με βοηθήσει. Μου έδωσε θάρρος να συνεχίσω, με έπαιρνε μαζί του στα υπηρεσιακά του ταξίδια, για να μου δίνει την ευακρία να μελετώ και να γλιτώνω από τις αγγαρείες του στρατού.

Το όνειρό μου για την Αμερική συ-

νοψιζόταν με μια φράση: «Μεγάλοι Λεωφόροι, να τρέχεις όπου θέλεις!». Το 1969 μετά από πρόκληση του αδελφού μου Γιώργου, έφθασα τελικά στη Γη της Επαγγελίας.

Παρακολούθησα για 4 χρόνια μαθήματα βυζαντινής μουσικής στον ΙΝ Αγίας Τριάδος. Καθηγητής μου ήταν ο Ν. Κακουλίδης, που μου έκανε και ιδιαίτερα μαθήματα. Δυστυχώς, όμως, πέθανε ενώ ακόμη φοιτούσα!

Για πρώτη φορά έψαλα σόλο στον Ευαγγελισμό στο New Jersey. Δεν θα ξεχάσω ποτέ με πόση αγάπη με περιέβαλλαν οι απόδημοι! Ο Αρχιεπίσκοπος Β. και Ν. Αμερικής Ιάκωβος με αγάπωσε πολύ και με υπέδειξε στο Μητροπολίτη Σαραντά Εκκλησιών Σίλα, ο οποίος και με διόρισε Πρωτοψάλτη στη μητρόπολη του New Jersey, τον άγιο Αθανάσιο.

Εκλέχθηκα Πρόεδρος στη σχολή των Ιεροψαλτών της Νέας Υόρκης, όπου παρέμεινα για 8 χρόνια. Όταν ο Καραμάνης ήρθε στο New Jersey, οργανώσαμε συναυλίες σε πολλές πόλεις που τις παρακολούθησε πλήθος κόσμου.

Στα ταξίδια μου στην Ελλάδα γνωρίστηκα και συνέψαλα με το Βασιλικό και με τον Ταλιαδώρο, στην Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης. Διατηρούσα συνεχή επαφή με όλες τις σχολές στην Ελλάδα. Η αγάπη μου για τη βυζαντινή μουσική και η απόκτηση γνώσεων δεν τελειώνουν ποτέ.

Έχω κάνει άπειρες περιοδείες στο εξωτερικό. Αλλά όπου και αν πήγα, όπου και αν έψαλλα, το ψαλτήρι της Κρεμαστής είναι το πιο γλυκό για εμένα!

Ελπίζω και εύχομαι να βρίσκομαι όσο πιο συχνά μπορώ εδώ, στο χωριό μου!»

Η ώρα έτρεχε και ο Χρήστος έπρεπε να πάει σε κάποια υποχρέωση, έτσι τον ευχαρίστησα για το χρόνο του και είπαμε του χρόνου, πρώτα ο Θεός, να τα ξαναπούμε. Θα μου έφερνε και φωτογραφίες από τις εκδηλώσεις που είχε οργανώσει και στις οποίες είχε συμμετάσχει.

Πόσο άδικα και ξαφνικά μας έφυγες και πόσο μας λείπεις, Χρήστο! ■

Παναγιώτα Στρατάκου-Δούνια

Ειδήσεις ευρύτερου πλαισίου

● **ΣΤΙΣ 15/05/2021** απεβίωσε στην Αθήνα ο γνωστός επιχειρηματίας του χώρου των υπεραγορών, Ηλίας Δούκας, σε ηλικία 85 περίπου ετών. Ο Ηλίας Δούκας είχε γεννηθεί στο γειτονικό Λαμπόκαμπο, πατρίδα που ευεργέτησε πολλάκις και αφειδώς.

Αρχικά κατατάχθηκε στο Πολεμικό Ναυτικό ως υπαξιωματικός, αποστρατεύθηκε, ωστόσο, και δημιούργησε με τους αδελφούς του την αλυσίδα υπεραγορών «ΔΟΥΚΑΣ», τα οποία διεκρίθησαν για την υψηλή ποιότητα των παρεχόμενων στους καταναλωτές υπηρεσιών.

Η έντονος φιλοπατρία του και το ζαχαρίτικο φιλότιμο του γέννησαν την επιθυμία να μοιράζεται τα αγαθά του με όσους είχαν ανάγκη. Ευεργέτησε την πατρίδα του, το Λαμπόκαμπο, τα ιδρύματα της Ιεράς Μητρόπολης Μονεμβασίας και Σπάρτης, το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, χιλιάδες ανώνυμους

συνανθρώπους μας. Θα ξεχωρίσω ωστόσο δύο δράσεις του.

Η πρώτη είναι η δημιουργία του πρότυπου αμπελώνα ΔΟΥΚΑ μεταξυ Πισταμάτων-Λαμπόκαμπου που πραγματικά ξαναέδωσε ζωή στη γωνιά αυτή του Ζάρακα και που η επιτυχία τους ώθησε πολλούς να ακολουθήσουν το παράδειγμά του και να καλλιεργήσουν τα οικογενειακά τους αμπέλια στην ευρύτερη περιοχή.

Εντός του αμπελώνα έκτισε το εκκλησάκι των αγίων Τρύφωνος, πολιούχου των αμπελουργών, και Σάββα εν Καλύμνω-τη δεύτερη εκκλησία που έκτισε, μιας και ήταν κτήτωρ και του ΙΝ Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο Λαμπόκαμπο.

Η δεύτερη η συνεισφορά του στην έκδοση της συλλογής δημοτικών τραγουδιών από το Ζάρακα του Νίκου Μπαριάμη, η οποία υπενθύμισε σε όλους τους Ζαρακίτες ότι είμαστε το ένα και το αυτό. ■

● **Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ** Πελοποννήσου αποφάσισε την ίδρυση Δομής Διδασκαλίας της Υφαντικής Τέχνης στο Γεράκι, εκπληρώνοντας ένα όνειρο των Γερακίτων για τη διατήρηση της καλλιέργειας της υφαντουργίας στον τόπο τους. Τα γερακίτικα υφαντά είχαν πάρει βραβείο στη Διεθνή Έκθεση της Βιέννης κατά τα τέλη του 19ου αιώνα. Αξίζουν συγχαρητήρια στην Περιφέρεια Πελοποννήσου για την άριστη αυτή πρωτοβουλία που στηρίζει μια παραδοσιακή κάποτε ακμαία τέχνη. ■

● **Ο ΚΑΤΑΓΟΜΕΝΟΣ** από τη μπέερα του από την Κρεμαστή Γεώργιος Ντόβολος, Διευθυντής της Σχολής Βυζαντινής και Παραδοσιακής Μουσικής Εν Ωδαίς, παρουσιάζει ανά την Ελλάδα μια μουσικοχορευτική παράσταση με τίτλο «Ο Θεόδωρος του '21» και με θέμα το Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Κατά τη διάρκεια της παράστασης, ο ηθοποιός Λεωνίδας Κακούρης αναγιγνώσκει αποσπάσματα από τα Απομνημονεύματα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη ενώ καταξιωμένοι τραγουδιστές ερμηνεύουν δημοτικά τραγούδια του κολοκοτρωνείου κύκλου. Κορυφαία στιγμή αποτέλεσε η παράσταση στο Σαϊνπούλειο Αμφιθέατρο, στη σκιά του Μυστρά στις 24 Ιουλίου. Εκεί, στη σκιά του Ανακτόρου των Παλαιολόγων τιμήθηκε η μνήμη του Γέρου του Μωριά και επανέφερε στη μνήμη μας ένα χωριό από τα Απομνημονεύματά του «Μίαν φοράν,

όταν επήραμεν το Ναύπλιον, ήλθε ο Άμιλτων να με ιδή. Μου είπε ότι: «Πρέπει οι Έλληνες να ζητήσουν συμβιβασμόν και η Αγγλία να μεσιτεύση». Εγώ του αποκρίθηκα ότι: «Αυτό δεν γίνεται ποτέ, ελευθερία ή θάνατος. Εμείς, καπετάν Άμιλτων, ποτέ συμβιβασμόν δεν έχουμε με τον Τούρκο. Άλλους έκοψε, άλλους εσκλάβωσε με το σπαθί και άλλοι, καθώς εμείς, εζούσαμεν ελεύθεροι από γενεά εις γενεά. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ μας εσκοτώθη, καμμία συνθήκη δεν έκαμε. Η φρουρά του είχε παντοτινόν πόλεμον με τους Τούρκους και δύο φρούρια ήταν πάντοτε ανυπότακτα». Με είπε: «Ποία είναι η βασιλική φρουρά του, ποία είναι τα φρούρια;». «Η φρουρά του βασιλέως μας είναι οι λεγόμενοι κλέφτες, τα φρούρια η Μάνη και το Σούλι και τα βουνά».» Οι αναγνώστες της εφημερίδας ας επιδιώξουν να παρακολουθήσουν την όμορφη αυτή παράσταση. ■

● **Ο ΔΗΜΟΣ** Μονεμβασίας αγόρασε από τους κληρονόμους του Γιάννη Ρίτσου την οικία του ποιητή και ανεκοίνωσε τη μετατροπή της σε μουσείο προς τιμήν του. ■

● **ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ** συντήρησης και ανακαίνισης της παλαιοχριστιανικής βασιλικής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Απιδιά συνεχίζονται και διαρκώς εντοπίζονται νέα στοιχεία για την ιστορία του χωριού κατά τη βυζαντινή εποχή. Εντοπίστηκαν αγιογραφίες εντός της βασιλικής, κάποια χαλάσματα

στον κάμπο της Απιδιάς αναγνωρίστηκαν από τους αρχαιολόγους ως ερείπια τρισυπόστατου ναού της βυζαντινής περιόδου.

Αναμένουμε με ενθουσιασμό την επίσημη ανακοίνωση των συμπερασμάτων της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας με την ολοκλήρωση των εργασιών. ■

● **ΕΚΔΟΘΗΚΕ** ένα εξαιρετικά πρωτότυπο βιβλίο από το συνταξιούχο εκπαιδευτικό κ Νίκο Αργεϊτή με τίτλο «Μαθαίνοντας για τον τόπο μου. Περιπατώντας λίγο πιο

έξω από τη Μονεμβασία». Περιέχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό και κείμενα του συγγραφέα που αναφέρονται στα πάμπολλα χωριουδάκια και τοποθεσίες στην περιοχή από τη

Συκιά μέχρι την Ελίκια και την Παντάνασσα.

Σημεία που ο συγγραφέας έχει περπατήσει πολλές φορές και που είναι φορτισμένες με ποικίλες ιστορικές, λαογραφικές, θρησκευτικές μνήμες. Ως Κρεμαστιώτης προσωπικά το απήλαυσα, διότι μου θύμιζε έντονα το χωριό. Όπως είχε γράψει σε ένα άρθρο του ο Μιχάλης ο Δούνιας, υπάρχει και η άλλη Κρεμαστή, πέρα από το χωριό, η ευρύτερη κτηματική περιφέρεια. Υπάρχει η Πιλαλίστρα, η Τραγάνια, το Τούμπαλι, το Ρηγκάνθι, η Μαδάρα, το Λαμποκάμπι, η Κρανιά, το Πανωλάμπι, δεκάδες ακόμη τοποθεσίες, που μέχρι προ ολίγων δεκαετιών έσφυζαν από ζωή, μιας και εκεί βρίσκονταν τα στανοτόπια, τα χωράφια, τα αμπέλια των Κρεμαστιωτών. Και αποτελούν σημεία αναπόσπαστα του χωριού, αλλά παράλληλα και με μια δική τους χάρη και ιδιαιτερότητα. ■

● **ΣΤΙΣ 06/06/2021** τιμήθηκε στον Άγιο Δημήτριο Ζάρακα Λακωνίας η μνήμη των κατοίκων που εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς κατά τη διάρκεια της Κατοχής με αποκορύφωμα τον εμπρησμό του χωριού το

1943. Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις, η ένταξη του Αγίου Δημητρίου Ζάρακος στο Δίκτυο των Μαρτυρικών Πόλεων, ύστερα από 40 χρόνια συνεχών προσπαθειών, είναι πιο πιθανή από ποτέ. ■